

ÖMER ERBİL

Türkiye / 28/10/2012

Louvre Müzesi'nde yeni açılan İslam Sanatları Galerisi'ndeki çinilerin izini, iki bakanlık 'ajanı' ile Radikal tek tek sürdürdü. Çinilerin tümü Türkiye'den çalıntı.

Fransa'daki Louvre Müzesi İslam Sanatları Galerisi'nde geçen ay açılan bir sergideki çinilerin tamamı, Türkiye'den gitmiş. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sergiye gizlice gönderilen iki memur ajanın çektiği fotoğrafta Piyale Paşa Camii'nden 19. yüzyılın sonunda çalınmış alınlıklar tespit edildi. Radikal, aynı fotoğraftaki diğer çinilerin de izini sürdürdü ve hangi mimari yapılardan kaçırıldıklarını tek tek saptadı. Sergideki eşsiz çini karolar geçmişte 2. Selim, 3. Murat, Eyüp Sultan türbeleri ile 1. Mahmud Kütpahanesi ve Piyale Paşa Camii'nden kaçırılmış eserler. Camiden Paris'e

İstanbul'da Kasımpaşa semtinde bulunan ve Sultan II. Selim'in damatlarından Kaptan-ı Derya Piyale Paşa tarafından 1573 yılında adına yaptırılan cami, döneminin en güzel İznik çinileriyle süslüydü. Çiniler özellikle caminin mihrap ve mihrap duvarının alt sıra pencerelerinin üst bölümünde bulunuyordu. Mihrabın üstünde ikinci ve üçüncü sıra pencerelerinin arasında geçen bir çinili yazı kuşağı da vardı. Ancak mihrabın bulunduğu alandaki çinilerin tamamı ve pencere içlerindeki panolar bugün yok. 22 Eylül 2012'de açılışı yapılan Louvre Müzesi İslam Sanatları Galerisi'nde camiye ait tam üç çini panonun sergilendiği görüldü. Ancak Louvre, bu eserlerin Piyale Paşa'ya ait olduğunu inkâr ediyor.

Louvre Müzesi bünyesinde yeni bir İslam Sanatları Galerisi açılması yönündeki ilk adım 14 Ekim 2002'de atılmıştı. Maliyetinin yarısından fazlası Müslüman ülkeler tarafından karşılandı. Suudi Arabistan 22 milyon dolar, Fas, Kuveyt, Amman, Azerbaycan 33 milyon dolar bağışladı.

Kültür ve Turizm Bakanlığı serginin açılışından sonra hangi eserlerin ülkemize ait olduğunu tespit için iki memur görevlendirdi. Eserlerin fotoğrafları ve menşei kaydedilerek Bakan Ertuğrul Günay'a rapor edildi. Raporda, Louvre Müzesi'nin Visconti avlusunda, 2 bin 800 metrekarelik bir alanda inşa edilen galeride, Louvre Müzesi'ne ait 15 bin eserlik koleksiyonu içinden 3 bin parça ile Musée des Arts Décoratifs (Dekoratif Sanatlar Müzesi) koleksiyonundan 3 bin 400 parça eserin sergilendiği, 7 ve 19. yüzyıllar arasındaki İslam medeniyeti dönemini yansitan seramik, cam,

minyatür, mimari gibi sanatlardan örnekler yer aldığı belirtilerek ülkemizden de çok sayıda eserin bulunduğu kaydedildi. Yine sergide çekilen bir fotoğrafta üç çini alınlığın Piyale Paşa Camii'ne ait olduğu belirtilerek şu bilgilere yer verildi:

“Söz konusu caminin bugün kayıp olan altı sıra pencerelerinin üstündeki sıvri kemerli panolar hakkında yapılan yayınılarda; panolardan birinin Berlin Staatliches Museum (Berlin Devlet Müzesi), diğer birinin Portekiz Clouste Gulbenkian Vakfı Koleksiyonu’nda, diğer üç tanesinin Paris Louvre Müzesi ile Paris Musee des Arts Decoratifs’ta, birinin Boston Güzel Sanatlar Müzesi’nde ve altıncı panonun Viyana’daki bir müzede olduğu ifade edilmektedir. Ancak diğer iki panonun olup olmadığı, varsa nerede olduğu bilinmemektedir. Söz konusu panoların birinin tıpatıp aynısı olduğu bilinmektedir ve tarafımızca yapılan araştırmada Louvre Müzesi’nde açılan İslam bölümünde söz konusu müzede bulunan Piyale Paşa Camii’ne ait iki tane çini alınlığının yanına Paris Musee des Arts Decoratifs’teki bahse konu caminin çini panosunun oraya taşıdığı ve yeni sergide üçüncü bir panonun da sergilendiği tespit edilmiştir. Paris’tedeki bulunan bir adet alınlık dışında Victoria & Albert Müzesi’nde Piyale Paşa Camii’nin bir çini panosunun sergilendiği anlaşılmıştır.”

Louvre kabul etmiyor Louvre katalogunda Piyale Paşa Camii alınlıkları ile ilgili şu bilgilere yer veriliyor:

“İstanbul'a seyahat için gelen sanat tarihçi Germain Bapst tarafından 13 Mayıs 1899 yılında müzeye hediye edilmiştir. Çini panoların uzun yıllar Piyale Paşa Camii'ne ait olduğu düşünülmüştür. Camide yapılan son restorasyonda duvarda bu panoların konulmasına uygun yer olmadığı ortaya çıkmıştır. Çinilerin bu camiden geldiği yolundaki söylentiler acaba bir efsane midir?”

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na göre ise ciniler kesinlikle Piyale Paşa Camii'ne ait. Bu konuda bilimsel çalışmalar da başlatıldı. Çinilerin bulunduğu yerler, kalemişi çizimler yapılarak doldurulmuş durumda.

Göreve başladığından beri yurtdışındaki eserlerin iadesi için çaba sarf eden Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay şimdi bu cinilerin peşine düştü. Daha önce Louvre Müzesi'nden Ayasofya Müzesi bahçesindeki 2. Selim Türbesi'ne ait çini pano istenmişti.

Restorasyon adı altında soygun

Louvre Müzesi'nde alınlıkların dışında yer alan diğer cinilerin büyük bölümü Albert Sorlin Dorigny tarafından kaçırıldı. 2. Selim, 3. Murat türbeleri ile 1. Mahmud Kütpahanesi cinileri de aynı dönemde Dorigny tarafından Fransa'ya gizlice götürüldü. İstanbul'da dış doktorluğu yapan Dorigny 1894-1898 yıllarında türbe ve Kütpahane restorasyon adı altında dört yıl çalıştı. Dorigny, Osmanlı'dan yüklü bir restorasyon parası alırken bu arada yüzlerce çinini de yurtdışına kaçırıldı. Sergideki Eyüp Sultan Türbesi'ne ait ciniler ise Fransız dışçı Jean Bari tarafından 1919-1920 yıllarında yurtdışına götürüldü.

Louvre'daki en radikal tasarım

Bu arada İslam Eserleri Galerisi'ndeki proje mimarlığını Mario Bellini ve Rudy Ricciotti yürüttü. Yapı, I.M. Pei tarafından 1989'da inşa edilen piramitten bu yana Louvre bünyesinde gerçekleştirilen en radikal tasarım olarak tanımlanıyor. Sergilenen eserlerin önemli bir kısmı dini nitelik taşımaması da aralarında Hıristiyanlar ve Yahudilerce yapılmış olanlar da var.

Sekiz alınlığın yerinde kalemişi var

Kasımpaşa'daki 1573 tarihli Piyale Paşa Camii'nin her tarafı İznik çinileriyle süslüydü. Mihrap duvarının alt sıra pencerelerinin üstü, 'alınlık' denilen çinilerle süslüydü. Bu alınlıklardan sekizi çalınıp ABD ve Avrupa müzelerine götürüldü. Üçü Louvre'dan çıktı. Yerlerinde şimdi kalemişi süslemeler yer almıyor. 2. Selim Türbesi'ndeki çalıntı çini karolar da yine Louvre'daki galeride sergileniyor.